

ET BLIK I EN MANUSKRIFTSAMLING

Den unge forfatter Mogens Kruse omtaler i det følgende sin brev- og manuskriptsamling og gengiver prøver paa karakteristiske breve fra danske og norske forfattere.

SOM EN SLAGS SUPPLEMENT til min Bogsamling ejer jeg en Manuskript- og Brevsamling fra nordiske Forfattere og Videnskabsmænd. Manuskriptsamlingen bestaar af et Par Tusinde Numre, og Materialet er særlig righoldigt efter 1870.

Samlingen, som er blevet til ved Gaver fra visse interesserede og fra velvillige Forfattere og ved Køb, vil senere overgaa til offentligt Eje, selv om man egentlig ikke føler sig særlig fristet dertil, naar man mærker, hvilket uendeligt Besvær, man har med at faa Lov til at kikke i saadanne Sager i de forskellige offentlige Samlinger. Men sælges skal den i hvert Fald ikke.

Her vil jeg blot offentliggøre en lille Del af enkelte Breve, som maaske kan have offentlig Interesse.

Som et af de ældste Manuskripter i Samlingen, fra regnet Middelalderhaandskrifter, maa regnes Haandskriftet til Indstiftelsen af det danske Litteraturselskab med Underskrifter af bl. a. Scavenius, Wadum, Trojel, Sneedorff, Cold og Fibiger.

Derfra er der et Tidsrum paa ca. 50 Aar, idet man kommer over K. L. Rahbek, Poul Møller, H. C. Andersen til Heibergerne.

Den første, jeg derefter vil fordybe mig lidt nærmere i, er *J. P. Jacobsen*, af hvem jeg har en Del interessant Materiale,

bl. a. hans eget Eksemplar af „Marie Grubbe“ med hans tilskrevne Rettelser samt en Bog med en Slags „Dagsbogsoptegnelser“, indeholdende Oplysninger om Forholdet til Anna Michelsen; dertil kommer en Del Dedikationseksemplarer til A. S. Ørsted, bl. a. „Mogens“ 1872. Et utrykt Manuskript paa fire Sider findes der ogsaa; det er fra hans Skoletid med Titlen „Om Hadet“ og „Uden Maske“.

Af Brevene vil jeg citere et enkelt til Alexander Kielland:

16—x—83.

Kjære Ven.

Jeg tænker jeg nu har samlet saa mange gloende Kul paa mit Hoved, som jeg vil behøve til at brænde i Vinter, og at det der for kunde være passende jeg sendte Dem et lidet Trøstebrev. — Jeg er i Dag for otte Dage kommet herind fra Humlebæk, og er nu i den gamle Tummerum igen, ganske den gamle desværre. I Humlebæk kunde jeg ikke blive længere, dels fordi der blev for koldt, dels fordi jeg blev altfor fed derude og Dag for Dag tog til i Appetit og Fedme. I Stedet for tog jeg saa herind og Appetiten forsvandt straks, Fedmen gaar ogsaa nok. Naturligvis bor jeg endnu paa det gamle Sted (Ny Adelgade 5) med ganske de gamle Omgivelser, kun er min Salon smykket med et Gulvtæppe den ikke tidligere kendte, det ældste Tæppe i Kjøbenhavn og Omegn. Efter omtrentlig Beregning falder der 7 Stopninger paa hvert Kvadratalen.

— — —

Jeg maa jo ikke skrive til Dem om Literatur, ellers vilde jeg bemærke noget om den tredie Del af Thomas Trier som Skandrup (Schandorph) i denne Tid har udsendt. Bjørnsøns Handske haaber jeg aldrig at se Magen til. Selv bestiller jeg ikke noget og *nu* anseer jeg mig ganske fritaget derfor, siden det danske Dagblad siger, at jeg sætter mit Talent til ved Masseproduktion. Det staar der.

Forøvrigt er jeg gnaven og dum, læser tre Pund engelske Romaner om Dagen og tænker tidt paa at det egenlig kunde være ganske for-

nøjeligt at interessere sig for en eller anden Ting i denne Verden, eller at forelske sig.

— — —
 Ja, og nu skal jeg her sidde og skrive hils Deres Kone mange gange og Pepersen (A. K's Søster) og Drengene og Else, er det nu morsomt? var det ikke meget bedre *De* var blevet hernede eller i alt Fald skyndte Dem at pakke hele Redeligheden sammen og drog herved inden Vinteren rigtig kommer.

Deres

J. P. Jacobsen.

En anden Slags Selvbiografi faar man fra dette *Georg Brandes* Brev:

Kbh. d. 3. Januar 22.

Tillad mig, i Anledning af Deres saa hjertelige Artikkel om mig, at supplere mit Kort med nogle Oplysninger om mig, som er mere lærerige end egentlig tilfredsstillende for mig.

I Aaret 1895 spurgte min nu afdøde Ungdomsven Richard Garnett, Overbibliotekaren over British Museums Bibliotek, mig en Dag: gives der dog ikke paa dansk en eneste Bog om Dem eller Biografi af Dem? Jeg svarede: intet uden Smædeskrifter (et endog i 3 Bind) et ungt, jeg ikke har læst, med Titel Usurpatoren o. s. v. men kun et intetsigende Bind, som ikke er fjendtligt af en vis Osvald Hansen, der hedder: G. B. som Individualist og er aldeles ulæseligt.

Af min Anseelse skal jeg ikke prale. Som De ved, lod Universitetet her mig gaa som Privat-docent fra 1871—1897, da jeg paa Grund af Sygdom ophørte at holde Forelæsninger, medens samtidigt det normerede Professorat i Æstetik og alm. Literaturhistorie blev staaende ubesat (blot for ikke at give mig det.) Jeg er Æresmedlem af det nordamerikanske Videnskabers Selskab, af det norske, og af talrige lignende Institutioner i England, men ikke engang simpelt Medlem af det danske Videnskabers Selskab.

Da i dette Aarhundrede Kjøbenhavns Raadhus blev indviet, udstedtes *fem Tusind* Indbydelser. I de Dage traf jeg næsten daglig den

3.

og kreative ydmyg overvinder for den
 Svage, han skal bryde sin Bise
 og holde P. lene i sit Hage. "Det er lid-
 deslighed" siger Kvinden. Det er Dø-
 detsind og Faldhed siger Fornæf-
 ten. Kvinden vil nu engang give sig
 Frem, der bister sig op til Elephan-
 t og Løven, der agerer Høffe. —

H. P. Jacobsen .

Om Hadet

Hvad er Hadet? det er den stærkeste Følelse
 Menneskeheden veemmer. Storsind og
 Hjørtehed. ? Langt stærkere. —

Hjørteheden kan følge sin Gjenstand
 til Følelsens stærke Produktivitet: Uel-
 vede, det kan ogsaa Hadet, det kan
 styrke sig i "Uelvide" for at vise
 den Forhadte mod. Er det lig stærk?

Borgmester der udfærdigede Indbydelserne. Noget derefter sagde jeg til ham: Naar 5000 blev indbudt, hvorfor kunde der da ikke blive en Invitation til mig?. Han svarede: Nej ved De nu hvad, *saa* vidt kunde vi sandelig ikke strække os. Jeg: Hvor vidt? Han: som til Universitetet.

Jeg havde ikke tænkt mig at blive indbudt som Medlem af Universitetet som jeg ikke tilhører.

Da Studenterforeningen i Kjøbenhavn indviede sin Bygning og vel indbød 3000, var jeg ikke iblandt dem. Da jeg fyldte 70, sendte imidlertid Studenterforeningen en Deputation af 5 Medlemmer til mig, om jeg vilde give mit Minde til at man opstillede min Buste i Festsalen (hvor der forud vel var et halvt Hundrede Buster). Jeg spurgte mistænksom: er den Beslutning enstemmig?

„Det er den,“ var Svaret. Saa gav jeg mit Minde, ligegyldig som Sagen var. Et Par Maaneder efter besluttede *saa* Studenterforeningen, at min Buste *ikke* maatte opstilles, hvad der var *saa* meget mere fornærmeligt taabeligt, som jeg selv jo aldrig havde næret noget Ønske derom.“

Saadan kommer der et Par Historier til, hvorefter Georg Brandes slutter:

Naturligvis har min Afstamning gjort sit, Gejstlighedens Indflydelse ogsaa gjort noget. Men Resultatet er, som sagt, at min danske Anerkendelse ikke er noget at prale af.

Deres

Georg Brandes.

Fra *Gustav Wied* er der følgende lille aabenhjertige Billet til Carl Behrens 12-2-1892:

Er der nogen der burde have „En Bryllupsnat“, *saa* er det Dem. Og jeg havde ogsaa tænkt derpaa, men opgivet det igen, da jeg troede, De var *saa* led og ked af Stykket, at De ikke gad se Bogen for Deres Øjne.

Tænk ikke engang hernede har jeg Fred. Man peger Fingre af mig og raaber efter mig, to Smaapiger forfulgte mig en Fjerdingvej ind i

Landet og talte himmelhøjt om „En Bryllupsnat“, om hvad Mo'er sa'e og hva' Tante sa'e. Jeg var ved at prygle dem saa dirrende blev jeg.

Naa, det er vel kun en Overgang.

Og fra *Sophus Claussen*: 24-5-1901:

Kære Frøken N. N.

Sine Løfter skal man holde. Hermed „Kitty“. Jeg har selv gjort mig Ulejlighed med at gennemlæse den før Afsendelsen. Den er jo ikke nogen Reklameskilt for Kærligheden, hverken den danske eller evropæiske. Nærmest en Skildring af, hvorledes det bedste falder i Smuler, men med tro paa, at Smuler ogsaa er Brød. — Enfin, De kan godt taale at læse den. Det er netop en god Egenskab ved den, at den ikke er bedre. — —

Til Viggo Stuckenberg findes i Samlingen et lille hundrede Breve fra samtidige Forfattere, et Materiale Stuckenberg-biografen Jørgen Andersen har set igennem, hvorfor det saa ikke her vil faa større Interesse. Et Brev vil jeg dog ikke undlade at komme med senere i Artiklen.

Af nyere Forfattere er Materialet meget rigt, men jeg kan af Diskretionshensyn ikke fremkomme med noget Uddrag af disse Breve. Dog medtager jeg to Breve fra *Kaj Munk*, udtaget fra en større Samling Breve, der efter Krigen burde udgives i sin fulde Udstrækning.

Vedersø 28. Juli 1932.

— — — Det med Herodes var jo ikke godt. Jeg elsker ham ellers. Aa, da jeg skabte ham, det var store Dage, helt store. Han blev født i min mest brændende Lidenskab, — — — Verden var af lave — Saarene brændte, jeg led. Saadan maa De gøre ham, ingen anden Vej. I Dag har jeg været syg, kan derfor næsten ikke skrive. Men De skal dog vide det. Den Gang saa jeg op mod Stjernerne, bad og bad og det hjalp mig.

— — — Det er ikke let at skabe. Men der kommer en Fugl og den siger mig alt, hvad jeg behøver. — —

Og det andet Brev et Aar senere:

Berlin 16-3-33.

Min kære Forkæmper.

Tak for Deres Brev, som jeg først modtog lige nu. Jeg har nemlig været i London og Paris, ikke for at sælge mine Stykker som visse tror, for det rører jeg ikke en Finger for, og jeg har ikke talt med noget Menneske, men for at se hvad de laver paa Verdensteatrene, og der laver de ikke noget, der er bedre end, hvad jeg kan lave, og derfor laver jeg ikke noget.

— — — Og det glæder mig ogsaa og fylder mig med Spænding, hvordan De er sluppet fra at gendigte *Ordet*, for det maatte der jo Gendigtning til, Oversættelse er ikke nok. Hvor var det stort og glædeligt og stolt for os begge, om vi kunde sejre i den vide Verden sammen netop med det Stykke. De skriver: bliv ikke utaalmodig. Nej, vær De ganske rolig, De er en Mand jeg har Tillid til, og saa er det mig nok. Jeg er slet ikke saa forhippet efter at faa mine Stykker anbragt. Bare jeg faar dem skrevet. Det er Hovedsagen for mig.

Og hvad nu *Cant* og Jannings angaar, saa har jeg kun et Svar, Skuespilleren maa lære, at Stykkerne er skrevet for deres egen Skyld og ikke for deres. Og han er til for Stykkets Skyld og ikke for sin egen. Jeg har engang indladt mig paa at lave om paa et Stykke, for Resten netop *Cant*, jeg gør det aldrig mere. Jannings maatte være lykkelig og taknemmelig over at han faar et godt Stykke igen at spille i, efter det Skidt hans sidste Opgaver har ligget i — — — Vil Jannings gøre mig den Ære og Glæde (og sig selv den Tjeneste) sammen med andre dygtige Kunstnere at spille *Cant*, som den foreligger, er jeg lykkelig. Men skal det være kan jeg ogsaa være lykkelig uden. — — —

Saa er vi naaet til den nyeste Tid, hvor næsten alle de betydeligste Forfattere er repræsenteret i meget rigt Maal, f. Eks. er der: Jeppe Aakjær, Knuth Becker, Harald Berg-

stedt, Harald Herdal, Kai Hoffmann, Johannes V. Jensen, Hans Kirk, Tom Kristensen, Martin Andersen Nexø, Jacob Paludan, Hans Hartvig Seedorff Pedersen, Johan Skjoldborg (120 Breve til en god Ven) o. s. v.

Nordmændene begynder med *Bjørnstjerne Bjørnson*, hvorfra der f. Eks. er følgende Brev til Karl Larsen 8-10-1903:

Kjære Karl Larsen.

Naar De bliver 70 Aar, vil De erfare, at Ungdommen rykker længer fra en, at Strømningen mod een bliver kjøligere og udtrykket, som den finner, mere farvelagt. Jeg frygter for at bringe Danmark en höjsang, dertil er mine følelser for fade og landet for sommerlige. Simpelthen: jeg tør ikke. Ingen kan beundre sangene til Danmark, lige fra Danmark dejligst, til Ewalds, Øehenschlægers og Grundtvigs højere end, jeg. Kanske er Grundtvig av alle den ypperste og højeste. Jeg tør ikke.

Jeg skal skrive under mit eget billede? At De har saa jomfrunalsk trang De der er saa stærk i satire. Skal jeg skrive, at jeg ingen tænder har, jeg lod dem drage for rask ud, jeg taalte intet, som gav ulejlighed, eller at jeg bare kan høre paa et øre, og daarligt nok det, eller at jeg maa sætte to par briller paa naar jeg vil se noget rigtigt.

Fy, Karl Larsen, at De vil göre stats med mig paa den maade.

Nej, send mig nu en nydelig liden bog igen a la Bondesen. Det var nyt land, og det var ægte!

Saadan skal De behandle mig, være ærlig og glæde mig. Men portrætbegeitung, fy!

Deres innerlig hengivne

B. B.

Der findes ogsaa i Samlingen nogle Breve fra den tyste Obstfelder, men som Pladsen her ikke tillader at tage med. Derimod er der to Breve fra hans Antipode *Knut Hamsun*, først et til Viggo Stuckenberg fra 1888, dernæst et til Karl Larsen ca. 25 Aar senere.

2den Juledag 88.

Kære Hr. Stuckenberg.

De maa ikke blive vred paa mig, men jeg kan ikke komme. De kan jo forstaa jeg vilde saa gjerne, men jeg er virkelig halvt ødelagt af Genever og Nattevaagen. Jeg har været ude 9 Nætter næsten i Træk, nu bagefter begynder mine Nerver at ture Jul ganske paa egen Haand.

Men jeg maa faa Lov at komme engang senere, faar jeg det? Jeg er Dem saa inderlig taknemmelig, fordi De vilde tænke paa mig, en fremmed og fortjenstløs Mand. Jeg beder Dem bringe Fruen min ærbødige Hilsen og Tak.

— — —

Var hos Skrams Juleaften. Fik hans og Fruens Bøger og Billeder. De var saa elskværdige, det var saadan en hyggelig Aften, og jeg var saa glad.

Gid jeg engang kunde gøre mig lidt fortjent til al den Hjærtelighed, I alle viser mig nu. Jeg beder Dem, kære Stuckenberg, gæmme lidt af den Overbærenhed De nu viser mig, til den Dag, jeg kommer til at trænge den saare — den Dag, jeg begaar noget. Vil De det?

Paa Gensyn i Samfundet!

Deres forbindtlige
Knut Hamsun.

Hammarøy 26. April 1915.

Her. Karl Larsen.

Nei, bed mig aldrig om Bidrag, jeg har ikke Helse og ikke Tid. Ikke større jeg er, jeg faar dog Breve om Bidrag fra mange Lande, fra altfor mange, og jeg har maattet ophøre at svare, jeg er saa nedbrudt i Nerverne og skælver bare jeg faar disse evindelige Breve.

Tillat mig et yderst venlig Raseri: er der nogen Mening i at kline en Debutanttitel som Forfatteren Hr., Digteren Hr. til en Mand som er nærmere 60 end 50 Aar? Et Brev til mig kommer frem uten sligt.

Deres ærbødige
Knut Hamsun.

Af Breve fra Svenskere har jeg navnlig: Atterbom, Tegnér, Strindberg, Selma Lagerlöf, Pär Lagerkvist. Men dem tillader Pladsen her heller ikke at fordybe sig i. Ogsaa Breve fra Malere, hvor f. Eks. J. F. Willumsen er repræsenteret i vid Udstrækning, kan jeg ikke komme ind paa. J. F. W.-Materialet har ogsaa sin egen Historie.

Hovedsagen med en saadan Samling er at faa et literært og kunstnerisk Materiale, som senere kan benyttes af de rette Folk. Man maa bestræbe sig for ikke at henfalde til det personlige, men tage Brevene som en Baggrund, hvor Kunstnerens Stemme kan bruges som et nødvendigt Led i en Beviskæde.

MOGENS KRUSE